

Jrg. 3 (2014) nr. 7b (16 oktober)

Leijten FR, van den Heuvel SG, van der Beek AJ, Ybema JF, Robroek SJ, Burdorf A.

Associations of work-related factors and work engagement with mental and physical health: a 1-year follow-up study among older workers

Journal of Occupational Rehabilitation 2014; Jun 14 [Epub ahead of print].

Thema-expert

mw. dr. Y.F. (Yvonne) Heerkens
lector Arbeid en Gezondheid

1

Bij oudere werknemers heeft hoge mate van bevoegenheid een positieve invloed op gezondheid

Hoe kun je er voor zorgen dat oudere werknemers productief blijven in goede gezondheid, dat is de vraagstelling van het STREAM onderzoek (Study on Transitions in Employment, Ability and Motivation/Langer gezond en productief doorwerken). In dit deel van het onderzoek is nagaan of er bij oudere werknemers sprake is van een associatie tussen ongunstige lichamelijke en psychosociale werk gerelateerde factoren en de mentale en lichamelijke gezondheid van de werknemer en of de mate van betrokkenheid bij het werk (bevoegenheid) daarin een bufferende rol speelt.

Methodie

Dit is een longitudinaal onderzoek van een jaar (2010-2011) bij 8.837 werknemers van 45-64 jaar, uitgevoerd binnen het vierjaar durende STREAM onderzoek. Met behulp van online vragenlijsten zijn werk gerelateerde lichamelijke factoren (lichamelijke belasting) en werk gerelateerde psychosociale factoren (psychologische werkeisen, autonomie en ondersteuning) gemeten op baseline (0-meting) en na een jaar.

De mentale en lichamelijke gezondheid is gemeten met de SF-12 (score 0-100).

Bevoegenheid is gemeten met zes onderdelen van de UBES, de Utrechtse BEvoegenheidSchaal (in het Engels Utrecht Work Engagement Scale, UWES genaamd).

Individuele factoren als leeftijd, geslacht en opleidingsniveau zijn meegenomen in het onderzoek als mogelijke confouders.

Algemene lineaire modellen zijn gebruikt om de associaties tussen werk gerelateerde factoren en bevoegenheid met gezondheid te bepalen.

Resultaten

De gemiddelde leeftijd van de deelnemers was 54 jaar. Er waren iets meer mannen (56,1%) dan vrouwen.

Het baseline niveau van ongunstige psychosociale werk gerelateerde factoren was geassocieerd met slechtere mentale gezondheid bij de follow-up. Dat wil zeggen hogere psychologische werkeisen ($B=-0,93$, $SE=0,12$), lagere autonomie ($B=-0,25$, $SE=0,12$) en minder ondersteuning ($B=-0,39$, $SE=0,11$) zijn geassocieerd met een slechtere

mentale gezondheid. Hogere lichamelijke belasting, hogere psychosociale werkeisen en lagere autonomie bij baseline waren geassocieerd met slechtere lichamelijke gezondheid bij de follow-up.

Een hogere mate van bevlogenheid bij baseline was gerelateerd aan een betere lichamelijke gezondheid ($B=0,84$, $SE=0,07$) en een betere mentale gezondheid ($B=1,67$, $SE=0,07$) bij de follow-up na een jaar. Bevlogenheid heeft een klein effect op de associaties tussen werk gerelateerde factoren en gezondheid.

Discussie

Psychosociale werk gerelateerde factoren (psychologische werkeisen, autonomie en ondersteuning) hebben een relatie met mentale gezondheid en twee van deze factoren (psychologische werkeisen en autonomie) hebben een relatie met lichamelijke gezondheid.

De relatie tussen bevlogenheid en mentale gezondheid is sterker dan die tussen bevlogenheid en lichamelijk gezondheid; dat kan te maken hebben met het feit dat het construct bevlogenheid meer lijkt op het construct mentale gezondheid dan op het construct lichamelijke gezondheid.

Het is niet helemaal uit te sluiten dat de causale relatie omgekeerd is, namelijk dat gezondheid invloed heeft op werk gerelateerde factoren en bevlogenheid. Ook kan niet worden uitgesloten dat werk gerelateerde factoren modererende factoren zijn in de associatie tussen bevlogenheid en gezondheid.

Conclusie

Bij oudere werknemers zou het bevorderen van een hoge mate van bevlogenheid en gunstige werk gerelateerde factoren kunnen bijdragen aan een betere gezondheid, met name een betere mentale gezondheid.

Vertaalslag naar de praktijk

mw. dr. Y.F. (Yvonne) Heerkens

Nu wij allemaal langer moeten doorwerken is het belangrijk om te begrijpen onder elke (arbeids)omstandigheden oudere werknemers in staat zijn gezond te blijven; gezondheid heeft immers een positieve invloed op productiviteit, werkvermogen en duurzame inzetbaarheid.

De elementen genoemd in het voorliggende artikel zijn in 2001 door Demerouti et al. uitgewerkt in het JD-R model (Job Demand - Resources). In dat model is er sprake van een tegengesteld effect van taakeisen (fysieke, sociale of organisatorische aspecten van het werk die aanhoudend fysieke of psychologische (cognitief en emotioneel) inspanning of vaardigheden vereisen, zoals hoge werkdruk) en energiebronnen (zoals autonomie op het werk, participatie in de besluitvorming en sociale steun van collega's) op emoties. Door hoge taakeisen nemen de negatieve emoties toe en dalen de positieve emoties; voor energiebronnen geldt het tegenovergestelde. Negatieve emoties (zoals ervaren stress) kunnen leiden tot gezondheidsklachten en positieve emoties tot bevlogenheid.

Interessant in het voorliggende onderzoek – waarin ook aan het JD-R model wordt gerefereerd – is dat er onderscheid wordt gemaakt tussen mentale en fysieke gezondheid. Door het verhogen van bevlogenheid (via het aanbieden van hulpbronnen (autonomie en ondersteuning) en vermijden van te hoge psychologische taakeisen) neemt vooral de mentale gezondheid toe.

Samenvattend kan worden gezegd dat het verstandig lijkt om zowel in te zetten op het optimaliseren van taakeisen als op het vergroten van de hulpbronnen wil men oudere werknemers gezond aan het werk houden. Overigens geldt dit niet alleen voor oudere werknemers, maar voor werknemers van alle leeftijden.

©2014
Nederlands Paramedisch Instituut
Postbus 1161, 3800 BD Amersfoort
www.npi.nl

Door:
mw. S.P. (Sylvia) van den Heuvel-Vente
in nauwe samenwerking met
mw. dr. Y.F. (Yvonne) Heerkens